

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Λ. ΠΙΕΡΡΗΣ

ΚΥΚΛΟΣ ΚΒ΄

ΣΕΙΡΑ Α΄

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ 6^ο

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ – ΠΕΡΙΛΗΨΗ – ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Μέρος Β

Απόψε στη συνάντησή μας θα εορτάσουμε τον αληθινό Ευαγγελισμό.

Η κοινωνία έχει φορτωθεί ένα νεκρό παραμόρφωμα, το σύστημα του Νεοελληνικού Κράτους. Μοχθούσε υπ' αυτήν τη μούμια. Την περιφρονούσε, την απέφευγε αν μπορούσε, ή την εκμεταλλευόταν όσο μπορούσε, συμμετέχοντας με τίμημα όμως: κρατώντας τη μύτη της και κοιτάζοντας αλλού. Τώρα ήλθε το γόνιμο του χρόνου για να το πετάξει από πάνω της το άχρηστο και απεχθές φορτίο. Το σύστημα είναι ανίκανο και αντιπαραγωγικό: στην έξοδο έχει λιγότερα από την είσοδο. Καταναλώνει σε τριβές δυσλειτουργίας και διαφθοράς περισσότερα από όσα παράγει σε ωφέλιμο έργο. Τελειώσε. Όση βοήθεια και να βρει σε διευκολύνσεις δανεισμού, η κοινωνία θα το πληρώσει στο τέλος. Και θα πληρώνει πολλαπλά ατελεύτητα γιατί πρόκειται για πίθο των Δαναίδων, αγγείο ανικανότητας χωρίς πάτο. Γι' αυτό η κοινωνία περιμένει από τους πραγματικούς φίλους της να την βοηθήσουν να απαλλαγεί από τη δυσμορφία του άχρηστου, από την καταπίεση ενός ανίκανου κατεστημένου. Για να γίνει επιτέλους η αναγκαιούσα δημιουργική καταστροφή. Για να σαρωθεί ο φαύλος κύκλος της αναξιοκρατίας και φαυλοκρατίας. Για να αναδειχθούν νέες εξ ολοκλήρου δυνάμεις, νέες ιδέες, νέες δομές και νέοι ικανοί άνθρωποι που θα οδηγήσουν την κοινωνία στα πεπρωμένα της. Πραγματική βοήθεια στη χώρα θα δώσουν όσοι βοηθήσουν στην απελευθέρωση της κοινωνίας από ένα αποτυχημένο σύστημα, από ένα παραμορφωμένο και παραμορφωτικό status quo, από την Ηγετική Αναξιοκρατία σε όλα τα πεδία της ζωής της κοινωνίας. Δεν βοηθούν τη χώρα όσοι θα προσφέρουν παράταση διασωλήνωσης σε ένα νέκρωμα που καταπιέζει την κοινωνία.

Και να το διττό μάθημα του πραγματικού Ευαγγελισμού. Πρώτα αρνητικό: τέλος με το νέκρωμα, με το παραμόρφωμα και τα συνεπακόλουθά του. Και μετά θετικό: ιδού, υπάρχει η οδός της σωτηρίας, η Στρατηγική της Αναγέννησης. Τα δύο πάνε μαζί ως δυο όψεις του ίδιου νομίσματος. Χωρίς σάρωση του νεκρώματος δεν γίνεται αναγέννηση. Πρέπει η Κόπρος του Αυγεία να καθαριστεί. (Ηράκλειο έργο αλλά δυνατό υπό τις κρατούσες ιστορικές συγκυρίες). Μετά να γίνουν οι δέοντες θειώδεις καθαρμοί. Και τότε να στηθούν γερά θεμέλια για την αναγέννηση. Τον κύκλο αυτό δημιουργικής καταστροφής και αναγέννησης πρέπει να διαπράξουμε. Και σε αυτή την ενέργεια η χαρούμενη γνώση θα συνοδεύεται από χαρούμενη πράξη.

Συγκροτώντας τη Στρατηγική της Αναγέννησης έχουμε κερδίσει μέχρι τώρα δύο άξονες:

Πρώ τον, το Κράτος της Νέας Αρχής πρέπει να είναι τέτοιο που να εξυπηρετεί το άτομο και την αυτοπραγμάτωσή του. Παραγάγαμε τις απαραίτητες λειτουργίες του Κράτους από την ανάλυση του ατομικού συμφέροντος. Σε αυτές πρέπει βασικά να μείνει το Κράτος. Ουσιαστικά, δεν χρειάζεται παρά να είναι εγγυητής των κανόνων του «παιχνιδιού», όχι παίκτης. (Η δέουσα προσοχή στην κατάσταση των πραγματικά «αδύνατων» δεν είναι ασύμβατη προς την φύση του Κράτους – Πλαισίου). Οι κανόνες πρέπει να είναι λίγοι, ελαφρείς και απόλυτα καθορισμένοι – οι κανόνες λειτουργίας που εκφράζουν την τάξη ενός φυσικού, αυτοδιευθετούμενου συστήματος. Και η κρατική εγγύηση της τήρησης των κανόνων σημαίνει εκτός από δικαιοσύνη, ασφάλεια εξωτερική και εσωτερική. Το Κράτος θα είναι Κράτος Ισχύος και Νόμου υπέρ της ελευθερίας του ατόμου. Δεν πρέπει να συγχέεται ποτέ ο σκοπός με το μέσον. Σκοπός (Τέλος) είναι η αυτοπραγμάτωση του ατόμου, όπως έχω αναπτύξει. Το Κράτος είναι μέσον προς επίτευξη αυτού του σκοπού. Το μέσον είναι για να εξυπηρετεί τον σκοπό, όχι για να παρεμβαίνει σε αυτόν. Το αναλλοίωτο και η σταθερά είναι ο σκοπός. Το μέσο κρίνεται από την αποτελεσματικότητα εξυπηρέτησης του σκοπού. Και εάν κρίνεται ανεπαρκές, τα άτομα το αλλάζουμε για να το προσαρμόσουμε καλύτερα προς τον εσωτερικό σκοπό μας.

Ο δεύτερος μέχρι τώρα άξονας αναγεννητικής στρατηγικής συζητήθηκε την προηγούμενη Πέμπτη. Αναφέρεται στην πολιτειακή δομή του Κράτους, στη δομή της πολιτικής εξουσίας στο κρατικό οικοδόμημα της κοινωνίας.

Η τυπολογία των πολιτειακών συστημάτων αναγνωρίστηκε νωρίς στην αρχαία ιστορία και εν συνεχεία αναπτύχθηκε θεωρητικά. Διακρίνονται βασικά τρεις ή τέσσερις κανονικοί τύποι πολιτείας, ο καθένας με την οικεία παραφθορά του. Η ταξινόμηση γίνεται κατά το ποσόν (σε πόσους εναποτίθεται η πολιτική εξουσία) και κατά το ποιόν (ποια είναι η οργανωτική αρχή της διάρθρωσης κάθε τύπου πολιτεύματος). Ο ακόλουθος πίνακας δείχνει συνοπτικά με σαφήνεια τους ορίζοντες συσχετισμούς των πολιτειακών τύπων.

ΑΡΧΕΤΥΠΑ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ

Κανονικός τύπος

Ποσόν

(Κυρίαρχη Εξουσία)

Ποιόν

(Ορίζουσα Αρχή)

Παραφθορά

Μοναρχία, Βασιλεία

Ένας

Ενότητα, ολοκλήρωση

Τυραννία

Αριστοκρατία

Ολίγοι

Αριστεία

Ολιγαρχία, Φεουδάρχια, Οικογενειοκρατία

Τιμοκρατία

Πλούτος

Δημοκρατία

Πολλοί

Ελευθερία, Ισο-νομία, Ευθυκρισία Με-γά-λων Αριθ-μών

Οχλοκρατία,

Λαοκρατία,

«Χειροκρατία»

Μερικές επεξηγήσεις. Χρησιμοποιώ και όρους μεταγενέστερους από την αρχαία παράδοση (φεουδαρχία) ή με μεταγενέστερη σημασία (τυραννία), για να εκφράσω τις ίδιες κατ' ουσίαν πραγματικότητες σε ένα εγχείρημα γενικότερης ταξινόμησης. Αλλά τυπική φεουδαρχία δεν ευδοκίμησε σταθερά στον Ελληνισμό. Τυραννία στον 6^ο αιώνα π.χ. δεν έχει την αρνητική σημασία (βίαια κυριαρχία επί της κοινωνίας) που αποκτά μετά. Βασιλεία τότε σημαίνει τη μοναρχία που ασκείται με την αποδοχή της κοινωνίας. Τιμοκρατία είναι ο όρος για να εκφρασθεί η πολιτεία «από τιμημάτων», η συμπερίληψη δηλαδή στους πολίτες και η ανάδειξη των αρχόντων, βάσει περιουσιακής κλίμακας (διαρθρωμένης σε περισσότερες της μιας βαθμίδες ή αδιαφόριστης). Η αρχή των μεγάλων αριθμών σημαίνει ότι αν υπάρχει ελευθερία πληροφόρησης και ικανότητα παρουσίασης σοβαρών καλώς εσκεμμένων εναλλακτικών επιλογών σε οποιοδήποτε θέμα, τότε οι πολλοί προκρίνουν και αποφασίζουν σωστά, αφού οι ποικίλες υποκειμενικότητες αλληλοεξουδετερώνονται συμπίπτοντας στη αντικειμενικότητα της δύναμης του όντος και της αλήθειας του.

Η παραφθορά ενός τύπου πραγματοποιείται όταν η ορίζουσα αρχή του αγνοείται, αθετείται ή παραγνωρίζεται και απομένει μόνος ο τυπικός ποσοτικός του προσδιορισμός. Έτσι, χωρίς το πνεύμα της ενισχυμένης οργανικής ενότητας που αντιπροσωπεύει η βασιλεία, η μοναρχία (αρχή του ενός) γίνεται βίαια τυραννία. Τότε η κοινωνία είναι εναντίον του πολιτεύματός της. Το ίδιο συμβαίνει όταν η αριστοκρατία εγκαταλείπει την αρχή του αρίστου ως κανόνα συγκρότησής της, -μεταπίπτει τότε σε γυμνή ολιγαρχία, με την κοινωνία πάλι εναντίον των ανάξιων ολίγων και της πολιτείας των. Ένα σύστημα στο οποίο ο πλούτος παύει να είναι κριτήριο ικανότητας και μέσον δημιουργίας, καταντά γυμνή πλουτοκρατία ή φεουδαρχία. Και τέλος, όταν η ελευθερία παραβιάζεται υπέρ της κυριαρχικής και απεριόριστης βούλησης των πολλών, τότε ο τύπος της Δημοκρατίας εκπίπτει στην τυραννία του πλήθους. «Χειροκρατία» είναι ο όρος που χρησιμοποιεί ο Πολύβιος γι' αυτή την παραφθορά, εξουσία των χειρών (= ψήφων) αλλά και των χειρών (= των χειρωνακτικά εργαζομένων).

Από την άποψη της φιλοσοφικής πολιτικής που καλλιεργούμε σε αυτή τη σειρά σεμιναρίων, είναι φανερό ότι οι «πολιτείες» (τα πολιτειακά συστήματα) χαρακτηρίζονται μεν από το «ποσόν» της πολιτικής εξουσίας σε αυτά, ορίζονται δε από την οργανωτική αρχή διάρθρωσης των δομών τους, αλλά σκοπό έχουν τελικά την εξυπηρέτηση του ατομικού συμφέροντος όπως αυτό εξασφαλίζεται σε μια κοινωνία. Και αυτός ο τελικός σκοπός τελικά αποδοκιμάζει τις παρεκκλίσεις ως παραφθορές των διαφόρων τύπων.

Με την ίδια λογική της ιεράρχησης (από τα κάτω προς τα πάνω) ποσού – ποιού – σκοπού, σχεδόν ευθύς με την ανακάλυψη και διάρθρωση της τυπολογίας των πολιτειών, ξεκίνησε η σκέψη πως η άριστη πολιτεία είναι αυτή που συμπεριλαμβάνει και τις (τρεις ή) τέσσερις διακεκριμένες οργανωτικές και ορίζουσες πολιτειακές αρχές. Διότι η άριστη συγκρότηση μιας κοινωνίας σε Κράτος χρειάζεται και την αρχή της ενότητας και την αρχή της αριστείας και την αρχή του πλούτου και την αρχή της ελευθερίας. Έτσι γεννήθηκε η θεωρία του μεικτού πολιτεύματος και η αναζήτηση μιας τέτοιας δόμησης της πολιτικής εξουσίας σε μια κοινωνία που να εξασφαλίζει την ταυτόχρονη συλλειτουργία και των 4 αρχών.

Η διαπίστωση των αρνητικών εγγενών τάσεων σε κάθε πολιτειακό τύπο (οι οποίες αν αφεθούν ανεξέλεγκτες τον οδηγούν στην οικεία παραφθορά του) έγινε επίσης προφανώς νωρίς. Κάποιος πυρήνας αλήθειας υπάρχει στον ισχυρισμό του Ηρόδοτου ότι (αν και απίστευτο) το πρόβλημα της επιλογής του καλύτερου πολιτεύματος μεταξύ των βασικών τύπων του ετέθη ρητά κατά τις διαβουλεύσεις που ακολούθησαν τον αγώνα επικράτησης μετά τον θάνατο του Καμβύση στην Περσία, διαβουλεύσεις που κατέληξαν στην ανάρρηση του Δαρείου στο θρόνο του Βασιλέως των Βασιλέων. Η περιφερειακή και οικονομική διάρθρωση της Περσικής Αυτοκρατορίας ετέθη τότε, και το ζήτημα αυτό λογικό είναι να ήγαιρε ή να συνεπέσυρε ερωτήματα σχετικά με τη δομή της πολιτικής εξουσίας σε μια σχεδόν οικουμενική και πρωτόγνωρη για την εποχή επικράτεια. Πάντοτε στην Ιστορία μείζονες μεγεθύνσεις ισχύος και μεταβάσεις σε αυτοκρατορίες συνεπιφέρουν πολιτειακές αναστατώσεις, προβληματισμούς, μεταμορφώσεις. Όπως και να έχει το πράγμα, στον Ηρόδοτο παρατίθενται (με ελληνική επιχειρηματολογία) τα προτερήματα και μειονεκτήματα τριών βασικών τύπων (Ηρόδοτος, Γ 80-82).

Οι παρατηρούμενες πρωταρχές της θεωρίας του μεικτού πολιτεύματος παρατηρούνται σε αυτόν τον Θουκυδίδη. Η ίδια η περιγραφή της Αθηναίων Πολιτείας από τον Περικλή στον Επιτάφιο Λόγο του, ύμνο στην Πολιτεία, Τρόπους, Δύναμη και Αρχή των Αθηνών γίνεται με όρους συνδυασμού διαφορετικών πολιτειακών αρχών εν ταυτώ. Και η ρητή αναφορά του Θουκυδίδη ότι για τη δεκαπενταετία της μοναδικής επιρροής του Περικλή στα πολιτικά πράγματα της Αθήνας, η πολιτεία ήταν «λόγω μεν δημοκρατία, έργω δε ενός ανδρός αρχή» (II, 65, 9) δείχνει προς τη λογική του συνδυασμού για τα βέλτιστα αποτελέσματα.

Στον λογικό ύμνο του προς το Αθηναϊκό πολιτειακό σύστημα, ο Περικλής το χαρακτηρίζει μεν με μια γενικότροπη διατύπωση ως «καλούμενο κατά το όνομα Δημοκρατία διότι η σύνταξή του έχει αναφορά όχι εις ολίγους αλλά εις περισσοτέρους», το ορίζει όμως βάσει της ισχύος τριών αρχών, της ισονομίας στα ιδιωτικά, της αξιοκρατίας στα δημόσια, και της ελευθερίας στα πάντα (Θουκυδίδης, II 37). Η ισονομία είναι δημοκρατικό σύνθημα και αρχή από τον 6^ο αιώνα π.Χ. Αλλά η αξιοκρατία είναι η θεμελιώδης αρχή της πολιτειακής αριστοκρατίας. Και ο περιορισμός της ισονομίας στις ιδιωτικές υποθέσεις των ατόμων, αφήνει περιθώριο για τη «γεωμετρική» ή κατ' αξίαν ισότητα (κατανομή αναλογικά προς την αξία καθ' ενός) στους δημόσιους ρόλους, σύνθημα και αρχή των αριστοκρατικών-ολιγαρχικών του 5^{ου}

αιώνα.

Το ίδιο επικαλείται ο Θουκυδίδης (VI, 39) και προκειμένου περί της άλλης μεγάλης δημοκρατίας του 5^{ου} αιώνα π.Χ., των

Συρακουσών. Ο «Προστάτης του Δήμου»

(=ο αρχηγός της Δημοκρατικής παράταξης) εκεί Αθηναγόρας αντιμετωπίζει τις (προϋπο)θέσεις των ολιγαρχικών αντιπάλων του, ότι η δημοκρατία δεν είναι συνετό πολίτευμα, αφού οι πολλοί δεν μπορεί να είναι συνετοί (η σύνεση ως αριστεία είναι εξ ορισμού των ολίγων), αλλά ούτε και αποδίδει πραγματική (= «γεωμετρική», αναλογική, κατ' αξίαν) ισότητα, ενώ αντιθέτως οι πλούσιοι έχουν το πρόκριμα ότι είναι οι καλύτεροι να κυβερνούν αποτελεσματικά. Στην εξήγηση της δικής του πολιτειακής πλατφόρμας, ο Αθηναγόρας υποστηρίζει ότι, η Δημοκρατία

που πρεσβεύει περιλαμβάνει όλες τις έγκυρες οργανωτικές αρχές της κοινωνίας σε μια σύνθεση: οι πλούσιοι είναι οι καταλληλότεροι να χειρισθούν οικονομικά θέματα (η αρχή του πλούτου), οι συνετοί και σοφοί (οι έχοντες πρακτική σοφία, φρόνηση) είναι οι καλύτεροι να σκέπτονται σε βάθος τα προβλήματα, να συνθέτουν στρατηγικές και να χαράσσουν πολιτικές (αρχή της αριστείας), και οι πολλοί είναι άριστοι κριτές μεταξύ των προτεινομένων εναλλακτικών επιλογών (αρχή των μεγάλων αριθμών). Ο Αθηναγόρας διακηρύσσει ότι οι τρεις αυτές αρχές ισομετρούν και «ισομοιρούν» στη Δημοκρατία, εν γένει και στους επιμέρους τομείς της κοινωνικής πραγματικότητας.

Δείγματα της θεωρίας του μεικτού πολιτεύματος ως άριστου υπάρχουν στον Πλάτωνα, τον Αριστοτέλη αλλά και στους ρήτορες. Ο μαθητής του Αριστοτέλη Δικαίαρχος φαίνεται να επεξεργάσθηκε τη θεωρία στον «Τριπολιτικό» του (Fr. 37 Wehrli). Συστηματοποιήθηκε πάντως η θεωρία από τους Στωικούς (

SVF

III

, 700 = Διογένης Λαέρτιος

VII

, 131), όπως αναμένεται. Την βλέπουμε υπό λατινικό ένδυμα στο πρώτο βιβλίο του

De

Republica

του Κικέρωνα.

Ο Πολύβιος δίνει τη χαρακτηριστικότερη διατύπωσή της εφαρμόζοντάς την αναλυτικά στην πολιτική ιστορία. Όπως ο Περικλής (αλλά όχι ο Θουκυδίδης) για την Αθήνα, ο Πολύβιος θεωρεί ότι το μεικτό πολίτευμα της Ρώμης είναι η σπουδαιότερη ενιαία αιτία της μετεωρικής ανόδου και οικουμενικής ηγεμονίας της Ρώμης. Αφιερώνει το 6^ο βιβλίο της ιστορίας του στην ανάλυση της Ρωμαϊκής πολιτείας με αυτή την προοπτική. Η μείξη των διαφόρων τύπων κάνει ώστε να μην κυριαρχεί κανένας εξ αυτών με υπερβολή επικρατείας στην Πολιτεία, οπότε έτσι εμποδίζονται να αναπτυχθούν εντός του τα εγγενή μειονεκτήματά του, που αν αφεθούν ανεξέλεγκτα οδηγούν με μαθηματική αναγκαιότητα στη μετατροπή του στην οικεία του παραφθορά. Έτσι κάθε μια από τις πολιτειακές αρχές εμποδίζει την παρακμή των άλλων μη αφήνοντάς τις να κυριαρχήσουν στην

πολιτική ζωή της κοινωνίας. Το θεώρημα αυτό οδηγεί τον Πολύβιο στην πρώτη καθαρή διατύπωση του μηχανισμού των checks and balances στην πολιτειακή δομή ενός κράτους. Ακριβώς αυτό το μεικτό σύστημα με τους εγκατασκευασμένους checks and balances μέσα του είναι για τον Πολύβιο πηγή δύναμης της πολιτείας, και όχι αδυναμίας λόγω έλλειψης ενότητας και αντιτιθέμενων συμφερόντων. Έτσι στη Ρώμη βλέπει τους υπάτους (2 μάλιστα) να εκφράζουν τη βασιλική αρχή, τη Σύγκλητο να αντιπροσωπεύει την αριστοκρατική/ολιγαρχική δυναμική, και τον λαό σε comitia να αποτελεί την εγγύηση της δημοκρατικής. Εξηγεί λεπτομερώς πώς οι λειτουργίες και αρμοδιότητες των διαφόρων οργάνων που εκφράζουν τις διάφορες αρχές εμπλέκονται και αλληλοπεριχωρούνται. Κορυφαίο δείγμα είναι η Δημαρχική εξουσία που δι' ολίγων (ολιγαρχικό) αντιπροσωπεύει τον populus (δημοκρατικό), με δικαίωμα veto στις αποφάσεις ακόμη και της Συγκλήτου.

Ο Πολύβιος αναφέρει τη θεωρία και στη Λυκούργεια σύλληψη του Σπαρτιατικού πολιτεύματος. Δυο βασιλείς (μοναρχικό), 30μελής Γερουσία (αριστοκρατικό), 5 έφοροι με εκτεταμένες δικαιοδοσίες (ολιγαρχικό), και η Απέλλα (η εκκλησία του δήμου, δημοκρατικό). Συναντάμε τη σύνθεση αυτή και τον νόμο των μεγάλων αριθμών στη Μεγάλη Ρήτρα, συστατικό θέσμιό της Σπαρτιατικής πολιτείας (με Απολώνεια Δελφική κύρωση κατά την παράδοση). Κατά τη Ρήτρα (Πλούταρχος, Λυκούργος, 6, 2) θεσμοθετείται η 30μελής Γερουσία παρά τους «αρχαγέτες» (βασιλείς), ενώ η τελική κρίση εναποτίθεται στον δήμο (λαό) εν συνελεύσει (απελλάζειν). Μια μεταγενέστερη τροποποίηση (ibid. 6.8) παρείχε το δικαίωμα στους βασιλείς και τη Γερουσία αρνησικυρίας κατά των στραβών («σκολιών») αποφάσεων της Απέλλας («αι δε σκολιάν ο δάμος έροιτο, τους πρεσβυγενέας και αρχαγέτας αποστατήρας ήμεν»). Τότε ίσως προσετέθη και ο θεσμός των

πανίσχυρων Εφόρων (5 εκλεγόμενοι από τον λαό) ως προστάτῶν του Δήμου (αναλόγων αρχικά πιθανώς προς τους Ρωμαίους Δημάρχους), των οποίων όμως η εξουσία αυξήθηκε τόσο ώστε να επισκιάζει στη χάραξη πολιτικής και στον έλεγχο της πολιτείας και αυτούς τους βασιλείς.

Κατά τον Πολύβιο, το μεικτό πολίτευμα της Σπάρτης είναι η κύρια αιτία διατήρησης της ελευθερίας της για 6-7 αιώνες. Η ακμή της βέβαια ήταν στους αρχαϊκούς χρόνους (και περισσότερο μάλιστα κατά την αρχή τους) όταν η σύσταση της πολιτείας της ήταν πρόσφατη και εξέφραζε την πραγματική δυναμική της κοινωνίας.

Η θεωρία του μεικτού πολιτεύματος έχει την αρχή και γένεσή της στον Πυθαγορισμό. Η αρμονία μεταξύ των ουσιωδῶν συστατικῶν και δρώντων παραγόντων κάθε συστήματος είναι εκείνη που συνιστά την ορθή μορφή του και επομένως την κανονική λειτουργία του, εγγυώμενη τοιουτοτρόπως την ευστάθεια και διάρκειά του. Έτσι ο Πυθαγόρειος Αλκμαίων (6^{ος} αιώνας π.Χ.) ορίζει (24 B4 DK) ότι αυτό που συνέχει την υγεία είναι η ισονομία των θεμελιωδῶν δυνάμεων του σώματος («υγρού, ξηρού, ψυχρού, θερμού, πικρού, γλυκέως και των λοιπῶν»), ενώ η υπέρμετρη επικράτηση οιασδήποτε εξ αυτῶν («ἡ ἐν αὐτοῖς μοναρχία») προκαλεῖ νόσο, γιατί καταστρέφει τα άλλα και ἔτσι διασπά τη συνεκτική δύναμη του ὅλου, που είναι η αρμονία των λειτουργικῶν παραμέτρων. Εάν προβάλουμε την αντίληψη αυτή στο πολιτειακό πεδίο, ἔχουμε τη θεωρία του Πολύβιου κατά την οποία η αρμονική συνύπαρξη και συλλειτουργία ὅλων των πολιτειακῶν αρχῶν εμποδίζει κάθε μια από αυτές να επικρατήσει ἐπὶ των ἄλλων και με την ἀπόλυτη κυριαρχία της να θέσει σε κίνηση τους μηχανισμούς ἐντός της, ἐδραζόμενοι στα αρνητικά χαρακτηριστικά της, την ωθούν ἀδήριτα προς την οικεία ἐκτροπή και παραφθορά της. Ο Αθηναγόρας στις Συρακούσες, εἶδαμε, χρησιμοποιεῖ τον ὅρο «ισομοιρεῖν», ἀντίστοιχο της ισονομίας, μεταξύ των θεμελιωδῶν ενεργῶν αρχῶν της πολιτειακῆς συγκρότησης για να εκφράσει τη μεικτή φύση της Δημοκρατίας που πρεσβεύει και υποστηρίζει.

Η υγεία στο σώμα είναι αντίστοιχο της ευνομίας στο πολιτικό σώμα της κοινωνίας, και έτσι η τελευταία θεμελιώνεται πάνω στην ιδέα του μεικτού πολιτεύματος.

Η ιδέα αυτή έμεινε δραστική στην Ιστορία. Ιδιαίτερο ρόλο έπαιξε στη θεωρία και διαμόρφωση του Αγγλικού πολιτεύματος από τον 16^ο αιώνα. Αλλά η βέλτιστη σύγχρονη ενσάρκωσή της είναι το Αμερικανικό πολίτευμα. Αυτό μάλιστα σχεδιάστηκε από τους Founding Fathers, τους Ιδρυτικούς Πατέρες της Αμερικανικής Δημοκρατίας, έτσι ώστε να εκφράζει την ιδέα αυτή τόσο ως γενική σύλληψη όσο και ως θεσμική πολιτειακή διάρθρωση. Ο απόλυτος χωρισμός των εξουσιών και το σύστημα των checks and balances διέπει και διαπερνά απόλυτα το Αμερικανικό σύστημα. Ο Πρόεδρος (εκφράζοντας την «βασιλική», με λαϊκή εκλογή, αρχή) έχει εκτεταμένες αρμοδιότητες και δημοκρατική κύρωση. Τελείως ανεξάρτητα από αυτόν η Διαβουλευτική, Νομοθετική και Ελεγκτική εξουσία είναι διπλή, με τη Γερουσία να συνιστά τον ολιγαρχικότερο

παράγοντα (αντιστοιχούσα προς τη Ρωμαϊκή Σύγκλητο αλλά με βάση τις διακεκριμένες Πολιτείες που συνιστούν την Ένωση) και τη Βουλή των Αντιπροσώπων να αντιπροσωπεύει την Εκκλησία του Δήμου. Η σύμπτωση και των δύο νομοθετικών οργάνων ως

Congress

απαιτείται για τη λήψη απόφασης. Ενώ όμως οι δύο εξουσίες, εκτελεστική και νομοθετική, είναι όντως ανεξάρτητες η μια από την άλλη, πυκνό πλέγμα θεσμών τις κάνει να χρειάζεται η μια την άλλη στη διεκπεραίωση των αρμοδιοτήτων τους. Η θεσμική και συστατική ανεξαρτησία συνυπάρχει με στενή συναρμοδιότητα και αναγκαία λειτουργική αλληλεξάρτηση, ακριβώς όπως ο Πολύβιος αναλυτικά επισημαίνει στην περίπτωση της Ρώμης. Επιπλέον το Κράτος Νόμου ερείδεται σε μια πάλι ανεξάρτητη Δικαιοσύνη, η οποία τηρεί το δίκαιο ως ισόνομο σύστημα κανόνων, ενώ έχει επίσης περιενδυθεί απόλυτη δικαιοδοσία ακύρωσης αποφάσεων εκτελεστικών και νομοθετικών. Η αρχή τέλος της λαϊκής κρίσης στην απονομή της δικαιοσύνης ακολουθείται με την εκτεταμένη χρήση του συστήματος των ενόρκων.

Ο ανταγωνιστικός πολυμερισμός κάθε αρχής και εξουσίας, αυθεντίας ή επιρροής είναι γενικότερη αρχή του Αμερικανικού συστήματος. Είναι φανερό η αναφορά του προς τα κλασικά πρότυπα, η οποία και τεκμηριώνεται από τις σκέψεις των Ιδρυτικών Πατέρων και από την βούληση των αποφυγής της συγκεντρωμένης, απόλυτης και ανεξέλεγκτης εξουσίας.

Στην Επανάσταση του 1821, όταν ετέθη το θέμα της πολιτειακής δόμησης του νέου Κράτους, ένα ισχυρό ρεύμα ωθούσε προς την υιοθέτηση του Αμερικανικού προτύπου ως του πλέον εξελιγμένου, σύγχρονου και ταυτόχρονα κλασσικά δομημένου συστήματος συγκρότησης της πολιτικής εξουσίας σε ένα Κράτος – και επομένως ως ταυτόχρονα καταλληλότερου πραγματιστικά και προσεχέστερου προς την Ελληνική πραγματικότητα και τον Ελληνικό χαρακτήρα. Το πνεύμα των πρώτων Ελληνικών Συνταγμάτων δείχνει την κατεύθυνση προς τα κλασσικά πράγματα, και την αντιπάθεια προς την τότε Ευρωπαϊκή Κατάσταση, των συντακτών των και του κοινού αισθήματος. Με την ιδέα υιοθέτησης του Αμερικανικού προτύπου, αυτό το Πνεύμα εστιάζετο σε κάτι επεξεργασμένο και διαρθρωμένο στη σύγχρονη πραγματικότητα με κλασσικές νόρμες.

Ο Κοραΐς ήταν από τους κύριους εκφραστές της ιδέας αυτής. Όπως χαρακτηριστικά γράφει: «...τούτο των Αγγλοαμερικανών το σύνταγμα πρέπει να δεχθώσιν οι Έλληνες, αν

ορέγωνται να κατασταθώσιν ευδαιμονέστεροι και παρ' αυτούς των τους προγόνους. Εις τον παρόντα χρόνον, και την παρούσαν των πραγμάτων κατάστασιν, όποιον έθνος αβασίλευτον νομοθετήση άλλο παρά τούτο, ομοιάζει τον όστις υποφέρει, και μετά την εύρεσιν του άρτου, να τρέφεται με βαλανίδια» (Περί των Ελληνικών Συμφερόντων Διάλογος Δεύτερος, με συμβολικής σημασίας ημερομηνία 26 Μαρτίου 1826, Προλεγόμενα στους Αρχαίους Έλληνες Συγγραφείς, τόμος Γ', σελ. 401).

Πολλοί τότε εργάζονταν προς αυτή την κατεύθυνση. Ο Καποδίστριας είχε συνεννοηθεί με τον Κοραή επ' αυτού, κατά την κάθοδόν του, ως Κυβερνήτης στην Ελλάδα, όταν ο Κοραής προσδοκούσε τα κράτιστα και βέλτιστα από αυτόν ως τον νέον Τιμολέοντα, τον άποικον της Κορίνθου (η Κέρκυρα ήταν αποικία των Κορινθίων). (Διάλογος συναπτόμενος στις Διατριβές του Επικτήτου με ημερομηνία 11 Αυγούστου 1827). Και παρά τις περιπέτειες της διακυβέρνησης Καποδίστρια, το Πολιτικόν Σύνταγμα της Ελλάδος που εψηφίσθη από την Ε' Εθνική Συνέλευση το 1832 θεσμοθετεί ένα εσκεμμένα περίπλοκο πολιτειακό σύστημα, προσπάθεια προσαρμογής των αρχών του Αμερικανικού στον Ευρωπαϊκό περίγυρο και την Οθωμανική πραγματικότητα της νέας Ελλάδας. Η προσπάθεια δεν θα ήταν επαρκής και εάν ίσχυε. [Ούτως η άλλως δεν ίσχυσε, αφού επεκρατησε ο Ευρωπαϊσμός (και μάλιστα Βαυαρικού τύπου) σαν μοντέλλο δόμησης της Νεοελληνικής πολιτείας]. Οι σωστές αρχές ενός μεγάλου οικοδομήματος, είπαμε και αποδείξαμε, πρέπει να έχουν σαφείς και γερές βάσεις σε καθαρό βράχο.

Κι έτσι, καταλήγουμε, ο σημερινός Ευαγγελισμός της Νέας Αρχής πρέπει να περιλαμβάνει στη Συνολική Στρατηγική Αναγέννησης ριζική πολιτειακή μεταρρύθμιση με βάση το Αμερικανικό σύστημα ως την πληρέστερη και επιτυχεστέρα σύγχρονη έκφραση της κλασσικής Ιδέας. Τα κύρια στοιχεία της Μεταρρύθμισης αυτής είναι ο απόλυτος χωρισμός Εκτελεστικής και Νομοθετικής

εξουσίας με χωριστές εκλογές από τον λαό Προέδρου και Βουλευτικής Συνέλευσης, ο μερισμός της Βουλευτικής Συνέλευσης σε δύο διαφορετικά σώματα με διαφορετικό τρόπο εκλογής και διαφορετική αρχή συγκρότησης, και η ενίσχυση και ανεξαρτητοποίηση της Δικαστικής Εξουσίας για την εγγύηση της ισονομίας στην τήρηση των κανόνων ενός Κράτους Δικαίου και Νόμου, και με καθοριστικές δικαιοδοσίες επί της εγκυρότητας των αποφάσεων των άλλων εξουσιών.

Σήμερα στις 8.30 το βράδυ θα συνεχίσουμε τον Ευαγγελισμό με την ανάλυση της Πολιτιστικής Επανάστασης που χρειαζόμαστε για τη Νέα Αρχή.

Η συνάντηση θα γίνει στην Αίθουσα Διαλέξεων του Μεγάρου Λόγου και Τέχνης, Πλατεία Γεωργίου Α', 2^{ος} όροφος.

Μετά την ομιλία ακολουθεί ανοιχτή, διεξοδική συζήτηση.

Η είσοδος είναι ελεύθερη.